

Want er is niet alleen plaatselijk gemeenschap tus-
schen de geloovigen, ze is er ook tusschen de geloov-
igen over vele steden en dorpen verspreid. En het kan
goed zijn elkander ook in die breedere gemeenschap
eens te zien. Het ligt er maar aan hoe we hier samen-
zijn. Als we hier zouden samen wezen zoo met de ge-
dachte: „wat hebben we het toch weer ver gebracht“
— wee ons dan. Maar als we samen zijn om de groote
daden des HEEREN te gedenken — dan is het goed.

Ik las u den honderd en derden psalm.
Ik leg den vinger bij de woorden: „En vergeet geen
van Zijn weldaden“. Dat is zoo noodig. Want we drel-
gen ze zoo heel licht te vergeten. Ik ben dezen school-
dag niet zonder droefheid tegemoet gegaan. Want ik
vrees, dat bij sommigen onder ons de blijdschap over
het werk Gods in de vrijmaking der kerk reeds aan
het tanen is. Over het werk Gods. Want de vrijmaking
der kerken was des HEEREN werk. Ook voorzover
wij daarin gehoorzaam mochten zijn. De HEERE heeft
ons weer geleid naar Zijn Woord. En wat wij daarin
deden was onvolkomen en met zonde bekleet. We
zaten in den strik. We waren zoo ver afgeweken van
Gods heilig Woord. En toen is het wonder gebeurd.
Niet door ons, maar vaak ondanks ons is de strik
gebroken en we zijn vrij geraakt. En nu is er het
gevaar, dat we vergeten gaan deze weldaad des
HEEREN. Wij allen. Er is er één onder ons, die naar
de Haagsche synode ging, die achter gesloten deuren
sprak met een synodale commissie. Er zijn er, die
achter hem staan. Is daar de blijdschap over Gods
werk reeds aan het tanen?

De HEERE heeft het gedaan!
En waarom?

Dat zegt onze psalm ook: „Die al uw ongerechtig-
heid vergeeft“. De HEERE gedacht onze zonden niet.
Hij ontfermde zich over ons. Wij dwaalden allen als
schapen. Maar Hij, die al onze overtredingen op den
Heere Jezus deed aanloopen, vergaf onze zonden. Hij
gedacht ze niet. Hij gaf ons weer een kerkelijk leven,
dat mocht gaan luisteren naar Zijn Woord.

O, wat staat het er in menig opzicht nog jammer-
lijk bij!

Wat een zorgen!
Wat een strijd!

Wat is er nog een gebrek aan de eenvoudige vreeze
des HEEREN in de praktijk!

Er is veel goeds!
Maar wat gevoelen we bij het vele goede, dat de
HEERE ons schonk, dat wij nog „midden in den dood
liggen“.

Echter ook daarvoor is hope: „Die al uw krankhe-
den geneest. Die uw leven verlost van het verderf,
die u kroont met goedertierenheid en barmhartighe-
den“.

Zij onze hope en onze verwachting van Hem!

Zegene Hij ons samenzijn ten goede van de kerken
en de Theologische Hoogeschool.

Hij doe Zijn aangezicht genadig
Ons lichten en Hij zij ons goed!

Hiermede verklaar ik ons samenzijn voor geopend.¹⁾

¹⁾ Korte, later schriftelijk vastgelegde samenvatting.

Het Woord werken laten.

Dit was de titel, die Ds C. Stam van Ermelo voor
zijn rede gekozen had. Hij sprak als volgt:

Broeders en zusters,

We lezen in den eersten Thessalonicensen-brief, het
tweede hoofdstuk, het dertiende vers: „Daarom danken
wij ook God zonder ophouden, dat als gij het Woord
der prediking Gods van ons ontvangen hebt, gij dat
aangenomen hebt niet als der menschen woord, maar
gelijk het waarlijk is als Gods Woord, dat ook werkt
in u die geloof“.

Uit dit vers zien wij dus, dat het Woord Gods werkt.
In Hebréen 4 staat, dat het Woord Gods levend en
krachtig is en in Romeinen 1, dat het Evangelie een
kracht Gods is tot zaligheid, een iegelijk die geloof.

Het Woord Gods is dus niet een geschiedenisboek
alleen of een oorkonde, maar het Woord is een wer-
kend en levend Woord. Door dat Woord spreekt de
HEERE concreet zijn volk aan.

Door dat Woord roept de HEERE zijn volk tot ge-
loof en bekeering, maakt Hij de dooden levend, d.w.z.
de dooden hooren de stem van God door het Woord.

Zoo zegt Zondag 21 van den Heidelbergschen Ca-
techismus, dat de Heere Christus zich een gemeente
vergaderd door zijn Woord en Geest. Dat is met name
de groote rijkdom van deze laatste bedeeling voor de
wederkomst van Christus. God gaf ook aan het volk
Israël Zijn Woord doch dat geschiedde met tusschen-
poozen en soms op vreeselijke wijze.

Toen het volk Israël bij den tastelijken berg Sinaï
gekomen was en de HEERE van dien berg Zijn stem
deed hooren, bad het volk of de HEERE niet langer
spreken wilde, zoo vreeselijk rolde de stem Gods naar
beneden het volk in de ooren. En Mozes zelfs was
gansch bevreesd en bevende.

Maar nu in deze laatste dagen spreekt God tot ons
door den Zoon. Nu spreekt God aldoor tot Zijn volk,
zonder tusschenpoos, zonder veel rumoer, maar met
niet minder, doch meer ernst.

Het voorrecht is vandaag groter, om zich zoo maar
te hooren aanspreken door Gods Woord, dus is de
verantwoordelijkheid ook groter.

De HEERE vergadert zich dus een gemeente door
Zijn Geest. Die zich bedient van het levende Woord.
Het Woord is vol energie van den Heiligen Geest.

Maar..... nu moeten wij den Geest ook in ons
werken laten, zooals wij belijden met Zondag 38 van
den Catechismus.

Wij belijden met Zondag 38 immers, dat wij rusten
moeten van onze booze werken en den HEERE door
Zijn Geest in ons werken laten moeten en alzoo den
eeuwigen sabbath in dit leven aanvangen.

Kerkwerk en dus ook het werk van deze Theol.
Hoogeschool is sabbathswerk en dat sabbathswerk is
steeds door: strijden tegen de zonde, tegen alle ver-
keerde constructies, die voor de gemakelijkheid zijn
uitgevonden en ons steeds weer laten aanspreken door
den Geest, zooals de Geest ons aanspreekt door Zijn
Woord, eerbiedig en gehoorzaam blijven luisteren naar
dat Woord, dat een lamp voor den voet en een licht
op het pad is. Wij kunnen dus ook zeggen, dat wij
het Woord moeten werken laten, omdat immers de
Geest werkt door dat Woord.

Wij moeten ons tegen het Woord des HEEREN niet
verzetten, maar dat Woord laten schijnen als een
licht. Wij moeten machtig worden in de Schriften,
die alleen wijs kunnen maken tot zaligheid en de be-
lijdenis steeds meer gaan kennen en belijden.

Zoo ziet U, broeders en zusters, dat de HEERE
aanwerkt op den volkomen en eeuwigen sabbath,
waarin wij volkomen zullen rusten van de booze wer-
ken en waarin wij ons volkomen zullen laten beheer-
schen door den Geest en 't Woord des HEEREN.

Maar ook hier op deze aarde moeten wij dien eeuwi-
gen sabbath aanvangen en het Woord werken laten.

Wij moeten dat ook bedenken bij het kerkvergade-
rend werk van onzen Heere Christus. Wij leven in een
tijd van reformatie door Gods genade. En bij elke
reformatie doen zich groote moeilijkheden voor.

Op den Theol. Hoogeschooldag van verleden jaar is
door prof. Schilder, toen hij sprak over de moeilij-
kheden die er nu zijn bij de vergadering van Christus'
kerk, gezegd, dat wij zulks niet moesten zien als een
„crisis der jeugd“.

Immers, zoo was het betoog van prof. Schilder, de
ergste crisis was er al geweest in de dagen der vrij-
making, het gaat nu meer over de fundeering van wat
God ons schonk in de vrijmaking van Zijn kerk.

En wij konden ook niet spreken van „jeugd“, omdat
wij door Gods genade mogen zijn de voortzetting van
de aloude, eenige, heilige, algemeene, Christelijke kerk.
Wij kunnen het daarmee eens zijn. Het is geen „crisis“
en het is geen „jeugd“. Het is fundeering en voort-
zetting van wat God schonk.

Niettemin echter kunnen zich toch bij die fun-
deering en voortzetting groote moeilijkheden voor-
doen. En die moeilijkheden komen er, doordat er ver-
schil van gevoelens bestaat, doordat wij niet allen het-
zelfde gevoelen. Nu beteekent reformatie; terugkeer
naar het Woord van God. En deze reformatie is het
werk des HEEREN. Daar komen wij zelf niet toe.
Maar de HEERE geeft reformatie, als zijn Woord
bedekt is geworden door allerlei menselijke uitvind-
sels en constructies. Dan geeft de HEERE aan een
overblijfsel zijn genade, om weer het geklank van het
Woord te hooren en te kennen en daarnaar ook te
luisteren.

De kerk van Christus kan zoo allerlei wijsgeerige
constructies hebben gebouwd en verwerkt, dat het een
geweldige worsteling is, om daar onder vandaan te
raken en weer genoeg te hebben aan het klare en
zuivere Woord, om dat klare Woord weer te aanvaar-
den ook al komt er nog zulk een verdriet voor vleesch
en bloed, ook al brengt het nog zooveel moeilijkheden
in de gemeente des HEEREN en met degenen die bui-
ten zijn.

Immers, als wij het Woord werken laten, dan komen
de verkeerde toestanden bloot te liggen. Al wat open-
baar maakt is licht, zegt Paulus in den brief aan
Efeze. Dan wordt heel ons persoonlijk leven belicht,
ook het kerkelijk leven, het kerkelijk erf. Maar dan
moeten wij dat licht ook laten schijnen, om de ver-
keerde toestanden steeds te gaan zien en inzien.

Paulus zegt: Ziet toe, dat gij nauwkeurig wandelt.
Als wij baden in het licht, is het heel erg om te strui-
kelen en te vallen. In het donker vallen is erg, maar
op klaarlichten dag vallen is des te schandelijker.
Welnu, de HEERE spreekt ons aan door zijn Woord
en werkt in ons door zijn Woord. Dan moeten wij dat
Woord ook werken laten. Dan moeten wij de verkeer-
de brillen waardoor wij vroeger de dingen zagen, ook
afdoen.

De schriftgeleerden en wetgeleerden uit de dagen,
toen de Heere Christus op aarde in zijn vernedering
rondwandelde, rolden de boekrollen wel af, kenden de
Schriften wel, maar zij zaten zoo vast in allerlei syste-
men, dat ze de Schriften uitlegden naar die systemen
en die systemen lieten heerschen over de Schrift.

En zoo is het ook ons overkomen, dat wij de Schrift-
ten niet meer verstonden en de belijdenis niet meer
beleden, zooals die voor ons lag zwart op wit, dat wij
vele dingen maar zelf hadden uitgedacht, ja, het was
in de meeste gevallen zoo, dat wij vele dingen zoo-
maar overnamen van knappe theologen, maar dat wij
deze dingen niet meer toetsten aan Schrift en belijdenis.
Met name wat betreft de belijdenis van de kerk.

Hoe weinigen waren er die beleden wat daar stond
in art. 29 van de Ned. Gel. Belijdenis. De meesten
onzer, met name de jongeren, hoorden op catechisatie
of onder den Dienst des Woords zelden spreken over
de ware kerk, maar in de meeste gevallen werd er ge-
sproken van de meest zuivere of de minst onzuivere
kerk. En nu wij in dezen de belijdenis zoo ontwend
waren, is het een ontzaglijke worsteling geweest en
is het nog voor velen om de belijdenis weer te ver-
staan en te belijden.

Men wordt als een extremist beschouwd, als men
weer de aloude belijdenis belijdt en de Schrift na-
spreekt over eenheid van Gods gemeente, welke niet
een onzichtbare eenheid is maar een zichtbare eenheid
in de vergadering, als men weer heeft voor de heilig-
heid van Gods huis.

Dat is niet een woord dat gesproken is naar het
hart. Men zingt allerwege het lied der pluriformiteit.

Dit is echter niet voor het eerst zoo. In het herden-
kingsboek over de afscheiding, getiteld: „Van 's Hee-
ren wegen“, heeft prof. Schilder in zijn rede: „De
dogmatische betekenis van de Afscheiding“, p. 82,
gezegd, dat men in de dagen der Afscheiding „al zeer
ver gegaan was met het plan der algemeene protes-
tantisering“. De richtingen werden dooreen gemengd;
tusschen de Hervormde en Evangelisch Luthersche
synoden was reeds contact gelegd.

Men noodigde elkanders leden uit tot bijwoning van
de zittingen; de grondwet van de Hervormde Kerk
werd model voor die der Evang. Luthersche (Fabius).

Prof. Schilder vervolgt: „Dat nu de Afscheiding
zulke droomen wreed verstoord heeft, is haar pioniers
wel heel kwalijk genomen, maar het heeft toch, gelijk
na 100 jaar te constateeren valt, het leven van het
Nederlandsche volk weer die mogelijkheid van nation-
alen opbloei gegeven, welke ieder zal moeten erken-
nen als van de grootste betekenis ook voor den troon
der Oranjes zelf en voor de waarachtige eenheid der
natie“.

God heeft inderdaad door de Afscheiding weer lu-
ten zien de heiligheid van zijn huis, de kerk van
Christus.

Leven wij nu in een anderen tijd? Is nu het oecum-
enisch streven niet onovertroffen? Er is de wereld-
raad van kerken, de oecumenische synode der „Gere-
formeerden“ en dit alles wordt gestuurd door de plu-
riformiteitsgedachte. Er is een pluriform-denken over
heel de linie. Een gevaar zoo groot als het nog zelden
geweest is. Meer dan ooit heeft de kerk van Christus
op haar hoede te zijn. We moeten het Woord werken
laten. Doch niet alleen tegenover hen die buiten zijn,
maar ook tegenover de leden der kerk moeten wij dit
bedenken. Want ook alle leden der kerk zijn niet vrij
van den ouden zuurdeesem. Die oude constructies zit-
ten dieper dan wij denken. Bij ons allen. Telkens mer-
ken wij, hoe vast wij er nog in zitten en telkens weer
worden wij onderwezen door het Woord, leidt de
HEERE ons weer het rechte pad op. Elken keer laat
de HEERE ons weer meer zien. Het is wel zoo, dat
wij de geheele openbaring Gods hebben, die noodig is
tot zaligheid, maar niet in één slag is de reformatie
doorgedrongen, ja, het gevaar is steeds aanwezig, om
opnieuw dienstbaar te worden aan menschen en men-
schelijke constructies. Wij moeten steeds weer de
Schriften onderzoeken, of de dingen, die verkondigd
worden, alzoo zijn. En als wij zien, dat wij allen niet
hetzelfde gevoelen, moeten wij ons des te meer laten
onderwijzen door den Geest des HEEREN. Er mag
niet zijn een geprikkeldheid en een nervositeit, om
direct klaar te staan met critiek en om te gaan pro-
testeeren, terwijl we niet eens de dingen, die gezegd
zijn, getoetst hebben aan Schrift en belijdenis.

Op onze Theologische Hoogeschool geschiedt heer-
lijk en verantwoordelijk werk. De collegies hebben een
geweldigen invloed op den lateren arbeid van diena-
ren des Woords in de gemeente. Er wordt in de colle-
ge-jaren heel wat kennis opgedaan.

Doch het voornaamste is Schriftkennis. De dienaren
des Woords ondervinden vandaag hoe er in de ge-
meente steeds weer gevraagd wordt: wat zegt de
HEERE in zijn Woord. Eén ding staat bij de gemeen-
te Gods vast en daartegen wij zij waken, om niet weer
in bindingen terecht te komen die de gemeente ver-
woesten. Maar bij al deze dingen is het noodig, om
onderwezen te zijn in de Schriften en om den geest
der eeuw te onderkennen.

Laat het dan geen crisis zijn en geen jeugd, maar
er is in den reformatietijd wel een gespannen situatie,
„of het nu verder wel goed gaat“. De mannen der Af-
scheiding hebben elkander ook vaak „de waarheid ge-
zegd“. Deze was te ruim en gene te streng. Maar was
dat eigenlijk wel een wonder, daar deze broeders groot
gebracht waren in een gedeformeerde kerk? Ze moe-
sten het Woord op vele punten nog leeren verstaan.
Laten ook wij geduld hebben. Naarmate wij toenemen
in de genade en in de kennis van onzen Heere Chris-
tus, naar die mate zullen wij ook de situaties meer en
meer leeren kennen. Ook wat betreft de actie in alle
sectoren van het leven. Daar is zooveel te doen in deze
dagen, we zien weer zoo die geweldige opdracht van
Christus, dat het ons op eenmaal wel eens te veel kan
worden. Maar al deze dingen komen ook niet voor
elkaar in een korte spanne tijds. Laat ons ook in dezen
bedenken, dat het Woord zelf levend en krachtig is.
Dat het Woord zelf wel werkt in kracht en majesteit.